

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»

СТАРКОВ Валентин Іванович

УДК 351:004.8 (477)

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ
ПУБЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ**

Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Харків – 2026

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник: доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений працівник освіти України
СИЧЕНКО Віктор Володимирович,
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська
академія неперервної освіти» Дніпропетровської
обласної ради», ректор.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
АЖАЖА Марина Андріївна,
Запорізький національний університет,
професор кафедри управління та адміністрування;

доктор наук з державного управління, професор
ДЗЮНДЗЮК Вячеслав Борисович,
Харківський національний університет імені
В.Н. Каразіна, завідувач кафедри публічної політики.

Захист відбудеться «13» листопада 2026 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.062.09 Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» за адресою: 61070, м. Харків, вул. Вадима Манька, 17.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» за адресою: 61070, м. Харків, вул. Вадима Манька, 17.

Автореферат розісланий «13» жовтня 2026 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Надія КАРПЕКО

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стрімкий розвиток штучного інтелекту є одним із визначальних чинників трансформації системи публічного управління та формування нових підходів до його публічного регулювання. Його впровадження змінює не лише технологічний інструментарій діяльності органів публічної влади, а й логіку управлінських процесів, способи прийняття рішень, характер взаємодії держави і громадян, а також вимоги до прозорості, підзвітності та відповідальності інституцій. У цих умовах штучний інтелект постає не як допоміжний цифровий інструмент, а як складна соціотехнічна система, що функціонує на перетині технологій, даних, інституційних структур, правових норм і людського фактору, потребуючи формування сучасного інституційного механізму його публічного регулювання.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що використання штучного інтелекту відкриває значні можливості для підвищення ефективності державної політики, автоматизації адміністративних процедур, прогнозування суспільних процесів, покращення якості публічних послуг та посилення аналітичної спроможності органів влади. Водночас використання алгоритмічних систем супроводжується новими ризиками, пов'язаними з непрозорістю їх функціонування, можливістю дискримінаційних рішень, порушенням прав громадян, загрозами для захисту персональних даних, кібербезпеки, розмиванням відповідальності та зниженням довіри до публічних інституцій, що обумовлює необхідність удосконалення інституційного механізму їх публічного регулювання.

Особливого значення ця проблематика набуває для України, яка одночасно перебуває в умовах цифрової трансформації, воєнного стану, підвищених безпекових викликів та євроінтеграційного руху. З одного боку, розвиток цифрової держави, електронних послуг, інтегрованих реєстрів і платформних рішень створює передумови для широкого використання технологій штучного інтелекту у діяльності органів публічної влади. З іншого боку, відсутність цілісної системи публічного регулювання штучного інтелекту, недостатня інституційна узгодженість, розпорошеність нормативно-правового забезпечення та обмежена кадрова спроможність органів влади ускладнюють його безпечне, прозоре та ефективне впровадження.

Питанням трансформації публічного управління в умовах цифровізації, впровадження технологій штучного інтелекту та формування інституційного механізму його публічного регулювання присвячені праці провідних вітчизняних учених, серед яких: М. Ажажа, Л. Антонова, В. Бакуменко, Н. Бондарчук, Д. Дзвінчук, В. Дзюндзюк, С. Домбровська, Д. Карамишев, С. Квітка, В. Копанчук, О. Кравчук, В. Куйбіда, І. Лопушинський, Т. Маматова, В. Мареніченко, О. Пархоменко-Куцевіл, А. Помаза-Пономаренко, С. Рибкіна, Л. Романчук, В. Сиченко, Е. Соколова, В. Фурашев, В. Цимбалюк, І. Чикаренко, С. Чукут, В. Шведун, Н. Шевченко, Е. Щепанський та інші, у роботах яких досліджуються інституційні, правові та управлінські аспекти цифрової

трансформації держави, модернізації механізмів державного управління та розвитку системи публічного регулювання.

Значний внесок у розвиток теоретичних і прикладних засад дослідження штучного інтелекту, алгоритмічного управління, цифрового врядування та моделей публічного регулювання здійснили зарубіжні дослідники, зокрема: С. Барокас, Р. Болдвін, Н. Бостром, Е. Бриньольфссон, М. ван Дейк, Т. Девенпорт, Д. Естлунд, М. Кастельс, К. Кроуфорд, Г. Малган, Е. МакАфі, В. Майєр-Шонбергер, М. Маццукато, П. Норвіг, Ф. Паскуале, А. Росс, С. Рассел, Г. Саймон, Д. Тапскотт, Ю. Харарі, Д. Хелбінг, Л. Флоріді, Б. Шнайєр та інші, які досліджують вплив цифрових технологій та алгоритмічних систем на трансформацію соціальних процесів, державного управління, економіки та публічної політики.

У наукових працях проблематика штучного інтелекту розглядається у межах різних підходів – технологічного, правового, етичного, управлінського та комунікаційного. Попри значний науковий доробок, недостатньо розробленими залишаються питання трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, формування цілісної системи його регулювання, адаптації міжнародних моделей до національних умов, а також побудови ефективної моделі взаємодії держави, суспільства та технологічного середовища у процесі використання штучного інтелекту. Саме це зумовлює необхідність поглибленого дослідження трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Публічне управління в умовах глобальних викликів та загроз: інновації та адаптація до нових реалій» (державний реєстраційний номер 0123U104529), що розробляється кафедрою публічного управління та права КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», а також науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України.

Мета і завдання роботи. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- узагальнити та систематизувати теоретичні підходи до розуміння штучного інтелекту як об'єкта публічного регулювання та обґрунтувати доцільність його розгляду як соціотехнічної системи;
- визначити функціональне призначення штучного інтелекту та систематизувати основні напрями його застосування у діяльності органів публічної влади;
- обґрунтувати науково-методичні засади алгоритмічного аудиту систем штучного інтелекту у публічному секторі та розробити модель його здійснення

як інструменту контролю, прозорості й підзвітності використання алгоритмічних систем;

- дослідити особливості цифрової та алгоритмічної трансформації публічного управління і визначити їх вплив на розвиток інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту;

- проаналізувати сучасні концептуальні підходи, міжнародний досвід та інституційні моделі публічного регулювання штучного інтелекту й визначити можливості їх адаптації в Україні;

- виявити основні ризики, виклики та обмеження використання алгоритмічних систем у діяльності органів публічної влади та визначити напрями їх мінімізації засобами публічного регулювання;

- обґрунтувати концептуальні засади трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту та визначити його функціональну структуру;

- розробити комплексну модель публічного регулювання штучного інтелекту.

Об'єктом дослідження є процеси трансформації публічного управління в умовах цифровізації та впровадження технологій штучного інтелекту.

Предметом дослідження є трансформація інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові прийоми та спеціальні методи, що ґрунтуються на наукових засадах публічного управління, економічної теорії та державного управління, а також міждисциплінарних підходах до дослідження цифрових технологій і штучного інтелекту.

В основу методології дослідження покладено системний підхід, специфіка якого полягає в орієнтації дослідження на розкриття цілісності штучного інтелекту як соціотехнічної системи, виявлення механізмів її функціонування у діяльності органів влади, а також узагальнення взаємозв'язків між технологічними, інституційними, правовими та соціальними компонентами.

У процесі дослідження застосовано комплекс наукових методів, зокрема гіпотетико-дедуктивний метод, що дав змогу сформулювати наукову гіпотезу щодо трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту під впливом розвитку алгоритмічних систем, а також побудувати концептуальну модель його трансформації.

Дедуктивне обґрунтування висунутої гіпотези підтвердило коректність сформованих теоретичних положень і висновків та дозволило сформулювати практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму регулювання штучного інтелекту.

У роботі використано структурно-функціональний аналіз, який дозволив виокремити елементи системи регулювання, визначити їх функції, взаємозв'язки та роль у забезпеченні ефективності управлінських процесів. Порівняльні методи застосовано для аналізу міжнародних моделей регулювання та оцінювання можливостей їх адаптації до умов України.

Статистичний метод використано для узагальнення кількісних показників впровадження відповідних технологій у публічному секторі та виявлення основних тенденцій їх розвитку. Прогностичний метод дозволив визначити перспективи розвитку штучного інтелекту та оцінити можливі сценарії трансформації інституційного механізму.

Теоретико-концептуальний метод визначив загальний напрям дослідження та забезпечив аналіз сутності, функцій і структури штучного інтелекту як об'єкта регулювання, що дало змогу уточнити роль інституційного механізму, оцінити результати управлінського впливу та окреслити перспективи його розвитку.

Інформаційну базу дослідження становили нормативно-правові акти України та міжнародні документи у сфері цифровізації та штучного інтелекту, праці вітчизняних і зарубіжних учених, аналітичні звіти міжнародних організацій, статистичні дані, а також матеріали офіційних Інтернет-ресурсів органів публічної влади.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні актуального наукового завдання щодо розвитку теоретичних засад, обґрунтування науково-прикладних підходів та вдосконалення інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому, що:

уперше:

- обґрунтовано концептуальні засади трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, на основі яких розроблено комплексну модель публічного регулювання штучного інтелекту, що, на відміну від існуючих підходів, інтегрує нормативно-правовий, інституційний, технологічний та прикладний рівні з наскрізними безпековим і комунікаційним компонентами та забезпечує їх узгодженість з управлінськими процесами і практиками застосування алгоритмічних систем;

- розроблено авторську модель алгоритмічного аудиту систем штучного інтелекту у публічному секторі, що ґрунтується на інтеграції технічного, правового, організаційного та управлінського підходів, передбачає комплексне оцінювання якості даних, логіки функціонування алгоритмів, пов'язаних ризиків і результативності їх застосування та слугує інструментом забезпечення ефективності, прозорості й підзвітності використання алгоритмічних систем;

удосконалено:

- теоретичні положення щодо трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту шляхом обґрунтування впливу алгоритмічних систем на системні зміни, що охоплюють функціональний, процесний, кадровий та організаційний рівні діяльності органів публічної влади;

- підхід до розподілу юридичної відповідальності у системі публічного регулювання штучного інтелекту шляхом розмежування функцій, повноважень і відповідальності суб'єктів на різних етапах життєвого циклу алгоритмічних систем, що сприяє усуненню правової невизначеності та підвищенню ефективності правозастосування;

дістали подальшого розвитку:

- науково-методичне забезпечення практичної реалізації комплексної моделі публічного регулювання штучного інтелекту шляхом розроблення алгоритму її поетапного впровадження та системи показників і критеріїв оцінювання результативності реалізації моделі, що забезпечує моніторинг результативності та своєчасне коригування регуляторної політики;

- теоретико-методичні засади структурної побудови інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, що передбачають виокремлення стратегічного, координаційного, операційного, контрольно-наглядового та кадрово-компетентнісного рівнів, визначення їх функціонального призначення та взаємозв'язків у системі публічного регулювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретичних положень, наукових висновків і практичних рекомендацій дисертаційного дослідження в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування під час формування й реалізації державної політики у сфері цифрової трансформації, удосконалення інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення, впровадження алгоритмічного аудиту та підвищення прозорості й ефективності прийняття управлінських рішень.

Результати дослідження можуть бути використані у нормотворчій, управлінській та науково-дослідній діяльності, а також в освітньому процесі під час підготовки підручників, навчальних посібників, методичних матеріалів і викладання дисциплін з державного управління, цифрового врядування, інформаційної політики та цифрової трансформації.

Основні положення і практичні рекомендації дисертації впроваджено у діяльність Департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 3161/0/211-26 від 25.05.2026), де їх застосовують під час формування управлінських рішень щодо цифровізації освітньої сфери, розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення та вдосконалення механізмів управління освітою.

Результати дослідження впроваджено у діяльність Павлоградської районної ради Дніпропетровської області (довідка про впровадження № 02-24-29/0/2-26 від 03.02.2026), що дало можливість використовувати їх під час реалізації програми інформатизації Павлоградського району, розвитку цифрових інструментів публічного управління та вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування.

Практичні результати дисертаційного дослідження також впроваджено у діяльність Одеської міської військової адміністрації (довідка про впровадження № 2830/0/1-13 від 01.07.2026), де вони стали основою для удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності, підготовки пропозицій щодо розвитку цифрових сервісів, оцінювання ризиків використання алгоритмічних систем, удосконалення інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту та реалізації заходів цифрової трансформації.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено також в освітній процес Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної

освіти» Дніпропетровської обласної ради» (акт впровадження № 694 від 29.12.2025), де їх використовують під час викладання освітніх компонентів з державного управління, цифрового врядування та інформаційної політики, у системі підвищення кваліфікації та під час підготовки здобувачів вищої освіти.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно. Теоретичні положення, практичні рекомендації, висновки та пропозиції, у тому числі й ті, що характеризують наукову новизну, отримані здобувачем особисто в ході дослідження.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, теоретичні узагальнення та практичні результати дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових і науково-практичних конференціях, зокрема: IX Всеукраїнській мультидисциплінарній конференції «Чорноморські наукові студії» (м. Одеса, 2023); міжнародній науковій конференції «European development trends in journalism, PR, media and communication» (м. Влоцлавек, Польща, 2023); міжнародній науковій конференції «International relations between PR and advertising specialists and journalists under modern conditions» (м. Ченстохова, Польща, 2023); Другій Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених «Сучасний масмедійний простір: реалії та перспективи розвитку» (м. Тернопіль, 2024); Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції «Інтернет-журналістика та новітні технології в сучасних медіа» (м. Вінниця, 2024); міжнародній науковій конференції «Global modern trends in research» (м. Рига, Латвія, 2024); регіональній науково-практичній конференції «Педагогіка партнерства в умовах освітніх трансформацій: моделі практичної реалізації» (м. Дніпро, 2026); I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Освітні та наукові трансформації XXI століття: проблеми, тенденції, інновації, перспективи» (м. Нікополь, 2026); III Міжнародній науково-практичній конференції «Публічна влада в умовах режиму воєнного стану: виклики, рішення, європейський вектор» (м. Київ, 2026).

Результати дослідження знайшли відображення у наукових публікаціях автора, присвячених проблемам цифрової трансформації, розвитку інформаційного середовища, інформаційної політики, цифрових комунікацій та інституційного механізму регулювання штучного інтелекту в публічному управлінні, що забезпечило послідовність формування наукових підходів до обраної проблематики дисертаційного дослідження.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 14 наукових працях, з яких 4 – у фахових виданнях з державного управління, 1 – у зарубіжному виданні, а також у 9 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Загальний обсяг публікацій автора за темою дослідження становить 4,8 друкованих аркушів, з яких особисто автору належить 4,0 друкованих аркушів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (235 найменувань на 30 сторінках) та додатків. Загальний обсяг роботи – 243 сторінки. Робота містить 34 таблиці, 7 рисунків, 8 додатків на 14 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної теми та розкрито ступінь її розробленості; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; визначено зв'язок дисертаційної роботи з тематикою наукових досліджень Національного університету цивільного захисту України; представлено наукову новизну; показано теоретичну та практичну значимість отриманих результатів, наведено відомості щодо їхньої апробації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи дослідження штучного інтелекту в системі публічного управління»* – розкрито теоретико-методологічні засади дослідження штучного інтелекту в контексті трансформації публічного управління, визначено його місце в системі публічного управління, особливості цифрової та алгоритмічної трансформації, напрями застосування алгоритмічних систем, а також інституційний вимір і сучасні підходи до їх публічного регулювання.

Аналіз наукових підходів до визначення сутності штучного інтелекту засвідчив обмеженість його розгляду виключно як технологічного інструменту. У роботі штучний інтелект розглядається як складна соціотехнічна система, в якій технологічні компоненти функціонують у взаємозв'язку з інституційними структурами, правовими нормами, організаційними процесами та діяльністю людини. Такий підхід дає змогу врахувати вплив алгоритмічних систем не лише на технологічне забезпечення діяльності органів публічної влади, а й на процеси прийняття управлінських рішень, розподіл повноважень і відповідальності, взаємодію держави і громадян, забезпечення прозорості та підзвітності.

Розгляд штучного інтелекту як об'єкта публічного регулювання потребує врахування суспільних відносин, що виникають у процесі розроблення, впровадження та використання алгоритмічних систем. Це зумовлює необхідність поєднання технологічного, правового, управлінського та соціального вимірів регуляторного впливу, орієнтованого на забезпечення суспільних інтересів, захист прав людини та відповідальне використання алгоритмічних систем у публічному секторі.

У межах дослідження функціональних можливостей штучного інтелекту систематизовано основні напрями його застосування в публічному управлінні: аналітичний, прогностичний, сервісний, контрольний та комунікаційний. Їх аналіз показав, що алгоритмічні системи можуть використовуватися для опрацювання значних масивів даних, прогнозування, підтримки прийняття управлінських рішень, автоматизації адміністративних процедур і вдосконалення взаємодії органів публічної влади з громадянами. Розширення сфери їх застосування актуалізує питання прозорості алгоритмів, захисту даних, дотримання прав людини та відповідальності за результати алгоритмічних рішень.

Дослідження співвідношення цифрової та алгоритмічної трансформації публічного управління дало змогу розглядати цифрову трансформацію як базовий етап модернізації управлінських процесів, пов'язаний із цифровізацією та використанням інформаційних технологій, а алгоритмічну – як якісно новий етап інтеграції штучного інтелекту у процеси аналізу даних, прогнозування та підтримки прийняття управлінських рішень. Показано, що алгоритмічна

трансформація набуває інституційного характеру, оскільки впливає на структуру владних відносин, механізми підзвітності та розподіл відповідальності. Її розвиток зумовлює перехід від переважно процедурно орієнтованих до даних- та аналітично орієнтованих моделей управління, змінює функції органів публічної влади та роль публічного службовця, який поряд із виконанням адміністративних процедур здійснює контроль, інтерпретацію й оцінювання рішень, сформованих за участю алгоритмічних систем.

Алгоритмізація управлінської діяльності змінює співвідношення між автоматизованими процедурами та участю людини у прийнятті рішень. Використання штучного інтелекту розширює можливості інформаційно-аналітичного забезпечення публічного управління, проте не усуває необхідності людського контролю за рішеннями, здатними впливати на права та законні інтереси громадян. Це підвищує значення процедур перевірки алгоритмічно сформованих результатів, визначення меж автоматизації та збереження відповідальності суб'єктів публічного управління за прийняті рішення.

Дослідження інституційного виміру регулювання штучного інтелекту дало змогу визначити нормативно-правовий, організаційний, технологічний та етичний аспекти регуляторного впливу й встановити характер їх взаємозв'язку. Обґрунтовано, що результативність публічного регулювання залежить від узгодженості правових норм, компетенцій суб'єктів публічного управління, процедур контролю та інструментів забезпечення прозорості й відповідальності. Інституційний вимір охоплює визначення суб'єктів регуляторного впливу, розподіл їхніх функцій і повноважень та встановлення процедур взаємодії у процесі розроблення, впровадження і використання алгоритмічних систем. Особливого значення набуває узгодження регуляторних рішень між різними рівнями публічного управління та забезпечення зв'язку між нормативними вимогами, організаційними процедурами і практикою застосування штучного інтелекту.

Аналіз сучасних регуляторних підходів засвідчив поступовий перехід від жорстких моделей регулювання до гнучких, ризик-орієнтованих та адаптивних підходів, що передбачають поєднання державного регулювання, саморегулювання та публічного контролю. Встановлено, що вибір регуляторних інструментів має враховувати рівень ризику, сферу застосування та можливі наслідки використання алгоритмічних систем. Інституційний механізм публічного регулювання штучного інтелекту за таких умов має забезпечувати узгоджену взаємодію суб'єктів регулювання, реалізацію визначених повноважень і процедур та адаптацію регуляторного впливу до особливостей застосування штучного інтелекту.

У другому розділі – *«Аналіз інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту»* – проаналізовано сучасний стан та інституційне забезпечення регулювання штучного інтелекту в Україні, досліджено міжнародний досвід і можливості його адаптації до національних умов, а також систематизовано ризики та обмеження використання алгоритмічних систем у публічному управлінні.

Аналіз нормативно-правового та інституційного забезпечення засвідчив,

що регулювання штучного інтелекту в Україні перебуває на етапі становлення. За відсутності цілісної нормативно-правової моделі воно здійснюється через сукупність актів, що регулюють суміжні сфери, унаслідок чого зберігаються правові прогалини та обмеженість механізмів контролю за використанням алгоритмічних систем. Інституційна структура регулювання має поліцентричний характер: розподіл повноважень між суб'єктами публічного управління забезпечує їх функціональну спеціалізацію, але ускладнює координацію державної політики у сфері штучного інтелекту. Встановлено, що розосередження регуляторних функцій між різними органами публічної влади створює ризики дублювання повноважень і виникнення регуляторних прогалин, насамперед у сферах перетину компетенцій щодо цифрової трансформації, кібербезпеки та захисту персональних даних. Це зумовлює необхідність посилення міжвідомчої координації та чіткого розмежування функцій і відповідальності суб'єктів регулювання.

У межах дослідження обґрунтовано науково-методичні засади алгоритмічного аудиту систем штучного інтелекту в публічному секторі та розроблено авторську модель його здійснення. Модель поєднує технічний, правовий, організаційний та управлінський підходи й передбачає оцінювання якості даних, логіки функціонування алгоритмів, пов'язаних ризиків і результативності їх застосування. Алгоритмічний аудит розглядається як інструмент забезпечення ефективності, прозорості та підзвітності використання алгоритмічних систем. Визначено, що його застосування має охоплювати різні етапи функціонування алгоритмічних систем та забезпечувати не лише виявлення порушень і ризиків, а й їх попередження та коригування. Такий підхід дає змогу поєднати технологічне оцінювання алгоритмів із вимогами законності, захисту прав людини та управлінської відповідальності.

Окремої уваги потребує визначення правового статусу рішень, що приймаються або формуються з використанням алгоритмічних систем. Застосування штучного інтелекту змінює традиційну процедуру підготовки управлінських рішень, оскільки алгоритмічні системи можуть використовуватися для аналізу даних, прогнозування, формування рекомендацій та підготовки управлінських альтернатив. Це зумовлює необхідність нормативного визначення ролі алгоритмічних систем у процесі прийняття управлінських рішень та відповідальності суб'єктів публічного управління за наслідки прийнятих рішень.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду охопив європейську, американську та китайську моделі регулювання штучного інтелекту. Європейська модель ґрунтується на ризик-орієнтованому підході та пріоритеті захисту прав людини, американська – на поєднанні державного регулювання із саморегулюванням та підтримкою інновацій, китайська – на посиленій ролі держави й централізованому контролі за розвитком і використанням технологій штучного інтелекту. Встановлено, що відмінності між зазначеними моделями визначаються насамперед співвідношенням регуляторного контролю, стимулювання інновацій та вимог до безпеки, прозорості й відповідальності суб'єктів, які розробляють і використовують системи штучного інтелекту.

Зіставлення міжнародних моделей дало змогу визначити можливості адаптації їх окремих елементів до українських умов. Для України пріоритетним визначено застосування ризик-орієнтованого регулювання, узгодженого з європейськими принципами, із забезпеченням захисту прав людини, прозорості та підзвітності алгоритмічних систем, належного інституційного контролю та збереження умов для технологічного розвитку й інновацій. Адаптація міжнародного досвіду має враховувати особливості національної системи публічного управління, євроінтеграційний курс України, безпекові виклики та наявну інституційну спроможність органів публічної влади.

У процесі дослідження ризиків та обмежень використання штучного інтелекту встановлено їх багатовимірний і взаємопов'язаний характер. Вони охоплюють правові, технологічні, інституційні та соціальні аспекти публічного управління й пов'язані як із природою алгоритмічних систем, так і з особливостями їх інтеграції у діяльність органів публічної влади. Особливого значення набувають невизначеність результатів функціонування алгоритмічних систем, складність прогнозування наслідків їх застосування та обмежені можливості контролю. До найбільш суттєвих ризиків віднесено непрозорість алгоритмічних рішень, використання неповних або упереджених даних, можливість дискримінаційних наслідків, порушення приватності та захисту персональних даних, кібербезпекові загрози, помилки автоматизованих систем, правову невизначеність і розмитість відповідальності.

Систематизація ризиків дала змогу обґрунтувати диференційований підхід до визначення регуляторних вимог залежно від потенційного впливу алгоритмічних систем. Встановлено, що зі зростанням рівня ризику мають посилюватися вимоги до якості даних, прозорості та зрозумілості алгоритмічних рішень, тестування, документування, людського контролю, моніторингу та можливості оскарження. Для систем із незначним потенційним ризиком доцільним є застосування спрощених регуляторних процедур, що дає змогу уникнути надмірних обмежень технологічного розвитку.

Узагальнення виявлених ризиків та обмежень дало змогу визначити напрями їх мінімізації засобами публічного регулювання. До них віднесено розвиток нормативно-правового забезпечення, підвищення інституційної спроможності органів публічної влади, удосконалення механізмів контролю й підзвітності, застосування алгоритмічного аудиту та оцінювання впливу алгоритмічних систем. Ефективність регулювання штучного інтелекту пов'язується з узгодженістю зазначених інструментів у межах інституційного механізму, розвитком цифрової інфраструктури та спроможністю держави забезпечувати належний контроль за використанням алгоритмічних систем.

У третьому розділі – *«Удосконалення інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту в Україні»* – досліджено інституційні зміни публічного управління під впливом штучного інтелекту, обґрунтовано концептуальні засади трансформації інституційного механізму його публічного регулювання та визначено його функціональну структуру, а також розроблено комплексну модель публічного регулювання штучного інтелекту, алгоритм її практичного впровадження та систему показників і

критеріїв оцінювання ефективності її функціонування.

Аналіз впливу штучного інтелекту на функціонування органів публічної влади засвідчив, що відповідні зміни виходять за межі технологічного оновлення та охоплюють функціональний, процесний, кадровий і організаційний рівні. Інтеграція алгоритмічних систем змінює зміст управлінських функцій, процедури підготовки й прийняття рішень, роль публічного службовця, характер міжвідомчої взаємодії та вимоги до контролю й відповідальності. У зв'язку з цим інституційна трансформація розглядається як системний процес адаптації публічного управління до умов алгоритмізації.

У межах дослідження визначено функціональну структуру інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, що охоплює стратегічний, координаційний, операційний, контрольно-наглядовий та кадрово-компетентнісний рівні. Визначено їх функціональне призначення та взаємозв'язки. Запропонована багаторівнева організація забезпечує розподіл повноважень між суб'єктами публічного управління, персоніфікацію відповідальності та узгодженість їхніх дій, сприяє міжвідомчій координації, професійній спроможності публічних службовців і належному контролю за використанням алгоритмічних систем.

Удосконалено підхід до розподілу юридичної відповідальності у сфері застосування штучного інтелекту шляхом розмежування функцій, повноважень і відповідальності суб'єктів на різних етапах життєвого циклу алгоритмічних систем. Такий підхід дає змогу конкретизувати межі відповідальності розробників та органів публічної влади залежно від їх функцій, характеру прийнятих рішень і наслідків використання штучного інтелекту, сприяючи усуненню правової невизначеності та підвищенню ефективності правозастосування.

За результатами дослідження розроблено комплексну модель публічного регулювання штучного інтелекту, яка інтегрує нормативно-правовий, інституційний, технологічний та прикладний рівні з наскрізними безпековим і комунікаційним компонентами. Інституційний рівень комплексної моделі реалізується через інституційний механізм публічного регулювання штучного інтелекту з визначеною у дослідженні функціональною структурою. Взаємодія зазначених рівнів забезпечує послідовний перехід від нормативного визначення умов використання штучного інтелекту та розподілу повноважень між відповідальними суб'єктами до створення технологічних передумов і практичного застосування алгоритмічних систем у діяльності органів публічної влади. Особливістю комплексної моделі є структурно-функціональне поєднання регуляторних інструментів, управлінських процесів і практик застосування алгоритмічних систем, що забезпечує цілісність, адаптивність, безпечність, прозорість і підзвітність системи публічного регулювання (рис. 1).

При побудові комплексної моделі враховано національну специфіку публічного регулювання штучного інтелекту. Запропонований підхід поєднує ризик-орієнтоване регулювання, стимулювання технологічного розвитку та інновацій з елементами посиленого державного контролю у сферах підвищеного ризику.

Рис. 1. Комплексна модель публічного регулювання штучного інтелекту

Особливого значення для України набуває врахування умов воєнного стану, підвищених кібербезпекових загроз та євроінтеграційних процесів, що визначають додаткові вимоги до безпечності, прозорості та підзвітності використання алгоритмічних систем.

Безпековий компонент моделі спрямований на ідентифікацію, оцінювання та мінімізацію ризиків використання алгоритмічних систем. Комунікаційний компонент забезпечує відкритість їх застосування, алгоритмічну звітність, зворотний зв'язок і взаємодію органів публічної влади із суспільством, виконуючи інформаційну, пояснювальну, легітимаційну, превентивну та контрольну функції.

Для практичної реалізації комплексної моделі обґрунтовано поетапний алгоритм її впровадження, що охоплює нормативно-аналітичну підготовку, інституційне забезпечення, технологічну підготовку, пілотне впровадження, кадрове забезпечення, контроль і коригування та подальше масштабування. Така послідовність дає змогу поєднати нормативні, інституційні, технологічні й організаційні зміни та забезпечити поступову адаптацію системи публічного управління до використання штучного інтелекту (рис. 2).

Для оцінювання результативності реалізації комплексної моделі сформовано систему показників і критеріїв, структуровану за правовим, інституційним, технологічним, організаційним, кадровим, контрольно-наглядовим та комунікаційним напрямками. Запропонована система забезпечує комплексний моніторинг досягнутих результатів, виявлення проблем у процесі впровадження моделі та своєчасне коригування регуляторної політики у сфері штучного інтелекту.

Рис. 2. Алгоритм практичної реалізації комплексної моделі публічного регулювання штучного інтелекту

Отже, одержані науково-прикладні результати забезпечують цілісний підхід до трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту та узгоджують його структурну побудову з практичними завданнями регулювання алгоритмічних систем.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретичних засад, обґрунтування науково-прикладних підходів та трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту. За результатами проведеного дослідження досягнуто поставленої мети та сформульовано такі висновки.

1. Узагальнено та систематизовано теоретичні підходи до розуміння штучного інтелекту як об'єкта публічного регулювання та обґрунтовано доцільність його розгляду як соціотехнічної системи, що поєднує технологічні, інституційні, правові, організаційні та соціальні складові. Встановлено, що застосування штучного інтелекту у публічному управлінні не може розглядатися виключно як технологічна модернізація, оскільки алгоритмічні системи безпосередньо впливають на процеси прийняття управлінських рішень, розподіл повноважень і відповідальності, взаємодію держави і громадян, а також на забезпечення прозорості, підзвітності та захисту прав людини. Соціотехнічний підхід створює теоретичне підґрунтя для формування комплексної системи публічного регулювання штучного інтелекту.

2. Визначено функціональне призначення штучного інтелекту в системі публічного управління та систематизовано основні напрями його застосування у діяльності органів публічної влади. Встановлено, що потенціал штучного інтелекту реалізується у сферах інформаційно-аналітичного забезпечення,

прогнозування, підтримки прийняття управлінських рішень, автоматизації адміністративних процедур, надання публічних послуг, управління ресурсами та моніторингу суспільних процесів. Обґрунтовано, що використання алгоритмічних систем сприяє підвищенню оперативності, точності та обґрунтованості управлінських рішень, потребуючи належних інструментів контролю, визначення відповідальності та оцінювання ризиків.

3. Обґрунтовано науково-методичні засади алгоритмічного аудиту систем штучного інтелекту у публічному секторі та розроблено авторську модель його здійснення. Вона ґрунтується на інтеграції технічного, правового, організаційного та управлінського підходів і передбачає комплексне оцінювання якості та репрезентативності даних, логіки функціонування алгоритмів, прозорості й зрозумілості результатів функціонування алгоритмічних систем, пов'язаних ризиків та результативності застосування систем штучного інтелекту. Визначено, що алгоритмічний аудит має виконувати не лише контрольну, а й превентивну та коригувальну функції, виступаючи інструментом забезпечення законності, безпеки, прозорості та підзвітності використання штучного інтелекту у діяльності органів публічної влади.

4. Досліджено особливості цифрової та алгоритмічної трансформації публічного управління та визначено їх вплив на трансформацію інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту. Доведено, що цифрова й алгоритмічна трансформація є взаємопов'язаними, але не тотожними процесами: цифровізація формує технологічну та інформаційну основу модернізації публічного управління, тоді як алгоритмізація змінює саму логіку управлінської діяльності та механізми прийняття рішень. Встановлено, що впровадження штучного інтелекту зумовлює перехід від процедурно-орієнтованих до даних- та аналітично-орієнтованих моделей управління, трансформацію функцій органів публічної влади та зміну ролі публічного службовця від переважно виконавця адміністративних процедур до суб'єкта контролю, інтерпретації та оцінювання результатів функціонування алгоритмічних систем.

5. Проаналізовано сучасні концептуальні підходи, міжнародний досвід та інституційні моделі публічного регулювання штучного інтелекту й визначено можливості їх адаптації до умов України. Встановлено, що європейський підхід характеризується пріоритетністю захисту прав людини та ризик-орієнтованим регулюванням, американський – більшою гнучкістю, децентралізацією та орієнтацією на стимулювання інновацій, тоді як централізовані моделі передбачають посилений державний контроль за розробленням і використанням алгоритмічних систем. Обґрунтовано доцільність формування для України комбінованого підходу, який поєднує ризик-орієнтованість, інноваційну гнучкість та посилений державний контроль у сферах підвищеного ризику з урахуванням євроінтеграційних процесів, умов воєнного стану, кібербезпекових загроз та необхідності захисту прав громадян.

6. Виявлено основні ризики, виклики та обмеження використання алгоритмічних систем у діяльності органів публічної влади та визначено напрями їх мінімізації засобами публічного регулювання. До основних ризиків віднесено

непрозорість функціонування алгоритмічних систем, використання неповних або упереджених даних, дискримінаційні наслідки, порушення приватності та захисту персональних даних, кібербезпекові загрози, помилки автоматизованих систем, правову невизначеність і розмитість відповідальності. Обґрунтовано необхідність застосування ризик-орієнтованого підходу, оцінювання впливу алгоритмічних систем, алгоритмічного аудиту, людського контролю, процедур оскарження та диференціації регуляторних вимог залежно від рівня потенційного впливу систем штучного інтелекту на права громадян і публічні інтереси.

7. Обґрунтовано концептуальні засади трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту. Визначено його функціональну структуру, що охоплює стратегічний, координаційний, операційний, контрольно-наглядовий та кадрово-компетентнісний рівні. Встановлено функціональне призначення та взаємозв'язки між зазначеними рівнями, узгоджена взаємодія яких забезпечує розподіл повноважень і відповідальності, міжвідомчу координацію, професійну спроможність публічних службовців та ефективний контроль за використанням алгоритмічних систем.

8. Розроблено комплексну модель публічного регулювання штучного інтелекту, яка інтегрує нормативно-правовий, інституційний, технологічний та прикладний рівні, взаємодія яких доповнюється безпековим і комунікаційним компонентами. Її особливістю є структурно-функціональне поєднання регуляторних інструментів, управлінських процесів та практик застосування алгоритмічних систем, що забезпечує цілісність, адаптивність, безпечність, прозорість і підзвітність системи публічного регулювання. Комунікаційний компонент виконує інформаційну, пояснювальну, легітимаційну, превентивну та контрольную функції й забезпечує відкритість використання штучного інтелекту, алгоритмічну звітність, зворотний зв'язок та взаємодію органів публічної влади із суспільством.

Обґрунтовано алгоритм практичного впровадження комплексної моделі, що охоплює нормативно-аналітичну підготовку, інституційне забезпечення, технологічну підготовку, пілотне впровадження, кадрове забезпечення, контроль, оцінювання та коригування, а також подальше масштабування. Сформовано систему показників і критеріїв оцінювання ефективності функціонування моделі за правовим, інституційним, технологічним, організаційним, кадрово-компетентнісним, контрольно-наглядовим та комунікаційним напрямками, що забезпечує можливість комплексного моніторингу результативності, виявлення проблемних складових і своєчасного коригування регуляторної політики.

Узагальнення одержаних результатів дає підстави стверджувати, що запропоновані концептуальні засади трансформації інституційного механізму, авторська модель алгоритмічного аудиту, комплексна модель публічного регулювання штучного інтелекту, алгоритм її впровадження та система показників і критеріїв оцінювання ефективності формують взаємопов'язану науково-методичну та інструментальну основу для вдосконалення державної політики у сфері штучного інтелекту. Їх застосування створює передумови для переходу від несистемного використання алгоритмічних технологій до

системного, безпечного, прозорого, підзвітного та адаптивного їх використання у діяльності органів публічної влади.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України з державного управління:

1. Старков В. Теоретико-методологічні засади формування моделей регулювання штучного інтелекту в органах публічної влади. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2026. № 1(24). С. 131-142. DOI: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2026-1-10>.

2. Старков В. Алгоритмічний аудит систем штучного інтелекту в публічному управлінні. Наукові перспективи. Серія «Державне управління». 2026. № 5(71). С. 969–983. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-5\(71\)-969-983](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-5(71)-969-983).

3. Сиченко В.В., Старков В.І. Концептуалізація наукової парадигми регулювання штучного інтелекту в публічному управлінні. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2026. Т. 10. № 1. С. 166–182. DOI: <https://doi.org/10.54891/2786-698X/2026-1-15>.

Особистий внесок: визначено концептуальні засади регулювання штучного інтелекту та обґрунтовано роль алгоритмічного аудиту в публічному управлінні.

4. Сиченко В.В., Старков В.І. Наукові аспекти забезпечення безпеки та прозорості алгоритмів штучного інтелекту в умовах цифрової трансформації державного управління. Public Administration and State Security Aspects. 2026. Vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.52363/passa-2026.1-23>. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/28888>.

Особистий внесок: обґрунтовано механізми забезпечення безпеки і прозорості алгоритмів штучного інтелекту та визначено місце алгоритмічного аудиту в державному управлінні.

Стаття у зарубіжному виданні:

5. Starkov V. Risks of Using Artificial Intelligence Technologies in Public Administration. East Journal of Security Studies. Kharkiv, Słupsk (Poland): National University of Civil Protection of Ukraine; Pomeranian Academy in Słupsk, 2018. Vol. 1(3). P. 1-14. URL: <https://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/29037/1/Starkov.pdf>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Старков В.І. Трансформація інституційних механізмів та моделей регулювання штучного інтелекту в контексті розвитку освітніх технологій та цифрових середовищ. Педагогіка партнерства в умовах освітніх трансформацій: моделі практичної реалізації: збірник тез доповідей учасників регіональної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 23 квітня 2026 р.). Дніпро : КЗВО «ДАНО» ДОР», 2026. С. 153-156. URL: https://drive.google.com/file/d/1Vs9IEg6nXf1IBfew23lAN_Ow1osReapw/view.

7. Старков В.І. Гуманістичні виклики впровадження штучного інтелекту в публічному управлінні: вимір сталого розвитку. Освітні та наукові

трансформації ХХІ століття: проблеми, тенденції, інновації, перспективи : матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Нікополь, 24 квітня 2026 р.). Нікополь: КЗ «НФПК» ДОР, 2026. С. 306-310. URL: <http://kvnznfpkdor.in.ua/%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d1%86%d1%96%d1%97/>.

8. Сиченко В.В., Старков В.І. Механізми інституціоналізації публічного управління штучним інтелектом в умовах воєнного стану та відбудови України. Публічна влада в умовах режиму воєнного стану: виклики, рішення, європейський вектор : матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14 травня 2026 р.). Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2026. С. 118–121.

Особистий внесок: досліджено механізми інституціоналізації публічного управління штучним інтелектом в умовах воєнного стану.

9. Старков В. Медіа в часи війни: здобутки, виклики, перспективи. Сучасний масмедійний простір: реалії та перспективи розвитку : матеріали Другої всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (м. Тернопіль, 10 квітня 2024 року). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 34-39. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/33317/1/Starkov.pdf>.

10. Старков В. Роль інформаційної політики в управлінні підприємством. Інтернет-журналістика та новітні технології в сучасних медіа : зб. тез Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (Вінниця, 24 квіт. 2024 р.). Вінниця : ДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. С. 437–440. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-128>.

11. Старков В. Критерії висвітлення подій ЗМІ в умовах воєнного часу. Global modern trends in research : International scientific conference (Riga, Latvia, May 30–31, 2024). Riga : ISMA University, 2024. Р. 32–36. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-446-7-8>.

12. Старков В. Вплив інформаційних технологій на суспільство під час війни. Чорноморські наукові студії : зб. тез ІХ Всеукр. мультидисциплінарної конф. (Одеса, 12 трав. 2023 р.). Одеса : Міжнар. гуманітарний ун-т, 2023. С. 220–223. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-300-5-67>.

13. Старков В. Особливості поширення інформації в часи повномасштабної війни. European development trends in journalism, PR, media and communication : International scientific conference (Wroclawek, Poland, September 6–7, 2023). Wroclawek, 2023. Р. 36–39. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-342-2-9>.

14. Старков В. Визначення поняття комунікації та її методології. International relations between PR and advertising specialists and journalists under modern conditions : International scientific conference (Czestochowa, Poland, December 6–7, 2023). Czestochowa : Polonia University, 2023. Р. 23–27. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-375-0-7>.

АНОТАЦІЯ

Старков В. І. Трансформація інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут», Харків, 2026.

У дисертації вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретичних засад, обґрунтування науково-прикладних підходів та вдосконалення інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту.

Актуальність дослідження зумовлена поширенням алгоритмічних систем у діяльності органів публічної влади, що трансформує управлінські процеси та актуалізує ризики, пов'язані із захистом даних, прозорістю, підзвітністю, юридичною відповідальністю та кібербезпекою.

Обґрунтовано розгляд штучного інтелекту як соціотехнічної системи, що поєднує технологічні, правові, інституційні та людські компоненти. Визначено взаємозв'язок цифрової та алгоритмічної трансформації публічного управління, систематизовано напрями застосування штучного інтелекту в діяльності органів публічної влади, проаналізовано міжнародні моделі його регулювання та можливості їх адаптації до умов України. Виявлено основні ризики використання алгоритмічних систем та обґрунтовано напрями їх мінімізації засобами публічного регулювання.

Уперше обґрунтовано концептуальні засади трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, на основі яких розроблено комплексну модель публічного регулювання штучного інтелекту, що інтегрує нормативно-правовий, інституційний, технологічний та прикладний рівні з наскрізними безпековим і комунікаційним компонентами. Уперше розроблено авторську модель алгоритмічного аудиту систем штучного інтелекту у публічному секторі, що ґрунтується на інтеграції технічного, правового, організаційного та управлінського підходів і передбачає комплексне оцінювання якості даних, логіки функціонування алгоритмів, пов'язаних ризиків і результативності їх застосування.

Удосконалено теоретичні положення щодо трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту шляхом визначення характеру впливу алгоритмічних систем на функціональні, процесні, кадрові та організаційні зміни у діяльності органів публічної влади, а також підхід до розподілу юридичної відповідальності шляхом розмежування функцій, повноважень і відповідальності суб'єктів на різних етапах життєвого циклу алгоритмічних систем. Дістали подальшого розвитку науково-методичне забезпечення практичної реалізації комплексної моделі публічного регулювання штучного інтелекту та теоретико-методичні засади структурної побудови інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, що передбачають виокремлення стратегічного, координаційного, операційного, контрольно-наглядового та кадрово-компетентнісного рівнів, визначення їх функціонального призначення та взаємозв'язків.

Об'єктом дослідження є процеси трансформації публічного управління в умовах цифровізації та впровадження технологій штучного інтелекту. Предметом дослідження є трансформація інституційного механізму публічного регулювання

штучного інтелекту. Методологічну основу становлять системний, структурно-функціональний, порівняльний, статистичний, прогностичний та теоретико-концептуальний методи.

Для практичної реалізації комплексної моделі обґрунтовано поетапний алгоритм її впровадження та сформовано систему показників і критеріїв оцінювання результативності її реалізації. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розроблених положень, моделей і рекомендацій органами державної влади та місцевого самоврядування під час формування політики цифрової трансформації, удосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення регулювання штучного інтелекту й упровадження алгоритмічного аудиту. Результати дослідження впроваджено у діяльність органів публічної влади та освітній процес.

Ключові слова: державне управління, публічне управління, публічне регулювання, штучний інтелект, цифрова трансформація, алгоритмічна трансформація, алгоритмічне управління, алгоритмічний аудит, інституційний механізм, інституційна трансформація, ризик-орієнтований підхід, управління ризиками, юридична відповідальність, прозорість, підзвітність, кібербезпека, територіальна громада, публічний сектор.

ABSTRACT

Starkov V. I. Transformation of Institutional Mechanisms of Public Regulation of Artificial Intelligence. – *Qualifying scientific work presented as a manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Sciences in Public Administration, specialty 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, 2026.

The dissertation addresses a relevant scientific problem concerning the development of theoretical foundations, substantiation of scientific and applied approaches, and improvement of the institutional mechanism of public regulation of artificial intelligence.

The relevance of the research is determined by the growing use of algorithmic systems in the activities of public authorities, which transforms management processes and raises risks related to data protection, transparency, accountability, legal liability, and cybersecurity.

Artificial intelligence is substantiated as a sociotechnical system that integrates technological, legal, institutional, and human components. The interrelationship between digital and algorithmic transformation of public administration is determined, the main areas of artificial intelligence application in the activities of public authorities are systematized, international models of its regulation and the possibilities of their adaptation to the conditions of Ukraine are analyzed. The main risks associated with the use of algorithmic systems are identified, and directions for their mitigation through public regulation are substantiated.

For the first time, the conceptual foundations for the transformation of the institutional mechanism of public regulation of artificial intelligence are substantiated,

on the basis of which a comprehensive model of public regulation of artificial intelligence is developed. The model integrates regulatory and legal, institutional, technological, and applied levels with cross-cutting security and communication components. For the first time, an original model of algorithmic audit of artificial intelligence systems in the public sector is developed. It is based on the integration of technical, legal, organizational, and managerial approaches and provides for a comprehensive assessment of data quality, algorithmic logic, associated risks, and the effectiveness of their application.

The theoretical provisions concerning the transformation of the institutional mechanism of public regulation of artificial intelligence are improved by determining the nature of the impact of algorithmic systems on functional, process-related, personnel, and organizational changes in the activities of public authorities. The approach to the allocation of legal liability is also improved by distinguishing the functions, powers, and responsibilities of actors at different stages of the life cycle of algorithmic systems. The scientific and methodological support for the practical implementation of the comprehensive model of public regulation of artificial intelligence, as well as the theoretical and methodological foundations for the structural design of the institutional mechanism of public regulation of artificial intelligence, are further developed. The latter provide for the identification of strategic, coordination, operational, supervisory and oversight, and personnel and competency levels, as well as the determination of their functional purposes and interrelationships.

The object of the research is the processes of transformation of public administration under the conditions of digitalization and the introduction of artificial intelligence technologies. The subject of the research is the transformation of the institutional mechanism of public regulation of artificial intelligence. The methodological framework of the research comprises systemic, structural and functional, comparative, statistical, forecasting, and theoretical and conceptual methods.

For the practical implementation of the comprehensive model, a phased algorithm for its implementation is substantiated, and a system of indicators and criteria for assessing the effectiveness of its implementation is developed. The practical significance of the obtained results lies in the possibility of using the developed provisions, models, and recommendations by state authorities and local self-government bodies in shaping digital transformation policy, improving the regulatory, legal, and institutional framework for artificial intelligence regulation, and implementing algorithmic audit. The research results have been implemented in the activities of public authorities and in the educational process.

Keywords: public administration, state administration, public regulation, artificial intelligence, digital transformation, algorithmic transformation, algorithmic governance, algorithmic audit, institutional mechanism, institutional transformation, risk-based approach, risk management, legal liability, transparency, accountability, cybersecurity, territorial community, public sector.

Відповідальний за друк *Сиченко В.В.*

Підписано до друку 02.10.2026 р.

Формат 60х84 1/16. Обл.-вид. арк. 0,9.

Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80